

«ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΡΥΘΜΟ ΚΑΙ ΤΑ ΚΡΟΥΣΤΑ

ΣΕ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ»

Εισηγητής: Γιάννης Παπατζανής

Διεξαγωγή κύκλου σεμιναρίων διδασκαλίας ρυθμού και κρουστών από μουσικές παραδόσεις της ευρύτερης περιοχής της Ανατολικής λεκάνης της Μεσογείου. Δεν απευθύνεται μόνο στους φοιτητές των σχολών του Πανεπιστημίου Κρήτης σε Ηράκλειο και Ρέθυμνο αλλά και στους εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης από όλη την Κρήτη καλύπτοντας ένα πολύ σημαντικό κενό στην ανάγκη για διαρκή επιμόρφωση με στόχο να τους προσφέρει μια ακόμη επαγγελματική δεξιότητα.

Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην **πολυπολιτισμική διάσταση** και χρήση της μεθόδου αυτής για το άνοιγμα σε **νέες «κουλτούρες»** (ενίσχυση του πολυπολιτισμικού πνεύματος της εκπαίδευσης) και στην προαγωγή της κοινωνικής-παιδαγωγικής ένταξης των ήδη υπάρχοντων αλλοδαπών αλλά και των νέων μεταναστών μαθητών, από τις διαρκώς αυξανόμενες μεταναστευτικές ροές.

Η διοίκηση του Πανεπιστημίου Κρήτης δύναται να στηρίξει τον ακαδημαϊκό προσανατολισμό (διαρκής εποπτεία - χορήγηση βεβαίωσης).

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΝΑΡΞΗΣ: Τρίτη 17 Οκτωβρίου, ώρα 17:00

ΤΟΠΟΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ: Φοιτητικό Πολιτιστικό Κέντρο «ΞΕΝΙΑ», Σοφ. Βενιζέλου 16 (είσοδος εκθεσιακού και συνεδριακού χώρου)

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ: rythmoskrousta@gmail.com

Τηλέφωνο για πληροφορίες: 6986218379

Σελίδα στο Facebook: Σεμινάριο ρυθμού και κρουστών

Συγκεκριμένα οι 5 βασικοί άξονες της εκπαιδευτικής ύλης του σεμιναρίου αλλά και η μεθοδολογία που θα παρουσιαστούν περιγράφονται περιληπτικά ως εξής:

1. Εισαγωγή στο σύστημα Konnakol

Παρουσίαση και ανάλυση ρυθμών και μουσικών μοτίβων με το καινοτόμο νότιο-ινδικό σύστημα εκμάθησης ρυθμών γνωστό ως Konnakol.

Το Konnakol είναι η τέχνη της φωνητικής εκφοράς ρυθμικών συλλαβών από τη μουσική παράδοση της Ν. Ινδίας. Συνδυάζει την ρυθμική απαγγελία συλλαβών και ταυτόχρονο μέτρημα του ρυθμού με τα χέρια. Επιτρέπει τη σύνθεση, απόδοση και επικοινωνία των ρυθμών. Είναι μια ελκυστική μορφή τέχνης για όλους τους μουσικούς και τους τραγουδιστές που τους ενδιαφέρει να αυτοσχεδιάζουν με τη φωνή τους, να εξελίσσουν την αίσθηση της ρυθμικής πολυπλοκότητας και να διευρύνουν τη γλώσσα 'scat' (=μίμηση μουσικών οργάνων με τη φωνή).

2. Διδασκαλία τεχνικών σε ποικίλα κρουστά μουσικά όργανα, με έμφαση στα framedrums, τη Στάμνα (udu), το Νταούλι Κρήτης (Τουμπάκι) και το Cajon

3. Σύνθεση ρυθμικών μοτίβων

Οι συμμετέχοντες καλούνται να συνθέσουν και οι ίδιοι τα δικά τους μοτίβα, τα οποία θα διδάξουν στους υπόλοιπους συμμετέχοντες, **δοκιμάζοντας και ταυτόχρονα εξασκώντας τις διδακτικές τους ικανότητες και πρακτικές**. Απώτερος σκοπός αυτής της ενότητας είναι η εξοικείωση και η βαθύτερη κατανόηση απλών και συνθετότερων ρυθμικών μοτίβων.

4. Απόδοση μουσικού κειμένου με προ-ηχογραφημένο υλικό

Μετά από την κατάκτηση βασικών τεχνικών παιξίματος, οι συμμετέχοντες θα έχουν την ευκαιρία να συνοδεύσουν προ-ηχογραφημένο μουσικό υλικό, εφαρμόζοντας όσα έχουν μάθει. Κατά αυτόν τον τρόπο **θα μάθουν να ενεργούν και να λειτουργούν ως μέλη ενός μουσικού συνόλου**. Η διδασκαλία πάνω σε ιδιώματα από τον ελλαδικό χώρο και όχι μόνο (π.χ. Ισπανία, Ινδία, Τουρκία), αποτελεί σημαντική προϋπόθεση ώστε ο συμμετέχων στην παραπάνω διαδικασία να αποδίδει το εκάστοτε μουσικό κείμενο λαμβάνοντας υπόψη του **ότι το κάθε μουσικό ιδίωμα έχει το δικό του λεξικό, γραμματική, προφορά, άρθρωση και σύνταξη**.

5. Παρουσίαση και ανάλυση διαφορετικών μουσικών στυλ

Μέσα από την προβολή επιλεγμένου οπτικο-ακουστικού υλικού και την ανάλυσή του, θα γίνει ακόμα περισσότερο κατανοητός ο ρόλος του ρυθμού και των κρουστών ως μέλη ενός συνόλου, οι συμμετέχοντες θα έχουν την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με ποικίλα πολιτισμικά ερεθίσματα, διευρύνοντας τους πνευματικούς ορίζοντές τους και αποκτώντας διαπολιτισμική κουλτούρα.

Πληροφορίες σχετικά με τα κρουστά όργανα που θα διδαχθούν

Framedrums

Πρόκειται για κρουστά, μουσικά όργανα, φτιαγμένα από ένα ξύλινο πλαίσιο και μια μεμβράνη συνήθως φτιαγμένη από δέρμα ζώου. Χρησιμοποιούνται σ' όλη την ανατολική λεκάνη της Μεσογείου. Θεωρούνται από τα πιο διαδεδομένα και πιο παλαιά όργανα, καθώς υπάρχουν ήδη από τους προϊστορικούς χρόνους.

Στάμνα (udu)

Είναι ένα ιδιόφωνο κρουστό μουσικό όργανο, φτιαγμένο από πηλό, που προέρχεται από την Αφρικανική παράδοση. Ωστόσο είναι ευρέως διαδεδομένο και σε χώρες όπως: Ινδία, Βραζιλία αλλά και Ελλάδα τα τελευταία 20 χρόνια.

Νταουλάκι ή τουμπάκι

Είναι ένα κουρδίζόμενο μουσικό κρουστό όργανο που έχει μεμβράνη και στις δύο πλευρές του τεντωμένες με σχοινιά. Πρόκειται για μικρό νταούλι, που συνοδεύει τσαμπούνες και λύρες κατά παράδοση στη νησιωτική Ελλάδα. Αποτελεί εξέλιξη του αρχαίου τυμπάνου που παιζόταν στις Βακχικές τελετές προς τιμή του θεού Διόνυσου.

Cajon

Είναι ένα ιδιόφωνο, ξύλινο, κρουστό, αφρο-περουβιανής προέλευσης. Πρόκειται για ένα εξάπλευρο κουτί το οποίο έχει πίσω απ' την επιφάνεια κρούσης χορδές, ικανό να παράγει με την κατάλληλη τεχνική ένα ευρύ φάσμα ήχων. Έχει παγκόσμια αναφορά σε πολλά μουσικά ιδιώματα και ως εκ τούτου έχουν αναπτυχθεί σε αυτό πολλές τεχνικές και στυλ παιξίματος, με περισσότερο διαδεδομένη αυτή του Flamenco.

«Προτεινόμενο Σεμινάριο»

Με βάση τα προαναφερθέντα, την εκτενή βιβλιογραφία, αλλά και τη δημοσιευμένη εμπειρία από άλλα εκπαιδευτικά συστήματα, καθώς και την πολυετή προσωπική εμπειρία από μουσικές δράσεις (με έμφαση στη σύνθεση, την ερμηνεία, αλλά και τη διδασκαλία), σκοπός μας είναι να προτείνουμε ένα **πρόγραμμα εκπαίδευσης εκπαιδευτικών της Γενικής και Ειδικής Αγωγής, καθώς και φοιτητών των αντίστοιχων τμημάτων** χωρίς αυτό να σημαίνει ότι θα πρέπει να αποκλειστούν ενδιαφερόμενοι και από άλλους κλάδους. Εκτός από κοινό με ειδικό ενδιαφέρον στις τέχνες και τις επιστήμες αγωγής, το σεμινάριο αυτό θα απευθύνεται σε **άτομα χωρίς προηγούμενη εμπειρία και γνώση**, που επιζητούν να αρχίσουν να εξερευνούν την σχέση τους με την μουσική τέχνη μέσα από τον ρυθμό και τα κρουστά.

«Σκοπός, Επιμέρους Στόχοι, Μεθοδολογία και Προσδοκώμενα Αποτελέσματα»

Συνολικά, η πραγματοποίηση ενός κύκλου σεμιναρίων ρυθμού και κρουστών μουσικών οργάνων, θα είναι μια επένδυση στον τομέα του ανθρώπινου δυναμικού, η οποία θα προσδοκάται ότι θα αποφέρει σημαντικά **οφέλη στην ποιότητα της διδασκαλίας και στη σχέση εκπαιδευτικού και μαθητή**. Αφενός θα συμβάλλει στη δημιουργία **ισχυρών κινήτρων για ενεργή συμμετοχή των μαθητών - εκπαιδευτικών στη μαθησιακή διαδικασία**, αφετέρου θα αυξήσει την αυτεπάρκεια/ αίσθημα ικανότητας των εκπαιδευτικών ως προς την αντιλαμβανόμενη τους επάρκεια στη μουσική (στο μέτρο που μέσα από τη ψυχαγωγική διάθεση θα διαθέτουν κι ένα συγκεκριμένο εργαλείο), έτσι ώστε να θελήσουν να μεταφέρουν την εμπειρία που θα αποκομίσουν από τον κύκλο των σεμιναρίων και στους μαθητές τους, χρησιμοποιώντας την **ως εναλλακτική και (ίσως) και διαθεματική μέθοδο διδασκαλίας και ενίσχυσης των παιδιών με μαθησιακά/κοινωνικό-συναισθηματικά και συμπεριφορικά προβλήματα**.

Επιπρόσθετα, η συμμετοχή σε ένα κύκλο σεμιναρίων κρουστών, ενισχύει την αλληλεπίδραση μεταξύ των συμμετεχόντων και την ανάπτυξη ομαδοσυνεργατικού πνεύματος, γεγονός το οποίο συμβάλλει στη βελτίωση του ευρύτερου εργασιακού κλίματος. Αυτό επιτυγχάνεται, αρχικά, μεταξύ του υπεύθυνου των σεμιναρίων και των εκπαιδευόμενων, και στη συνέχεια, μεταξύ των εκπαιδευόμενων, οι οποίοι μελλοντικά θα μοιραστούν τις εμπειρίες τους με τους μαθητές των τάξεων τους. Άλλωστε, αρωγός στις

προσπάθειες ενσωμάτωσης δραστηριοτήτων ρυθμού στη διδακτική πράξη, δύναται να είναι ο εισηγητής, στηρίζοντας τους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς στα σεμινάρια **ενδυνάμωσης της διδακτικής τους πρακτικής**, με στόχο να άρουν ενδεχόμενες δυσκολίες και να αποτολμήσουν να αξιοποιήσουν ευρύτερα τις γνώσεις που θα αποκομίσουν από αυτόν τον κύκλο σεμιναρίων κρουστών μουσικών οργάνων.

Στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής μας δράσης χρησιμοποιούμε αναφορές και **εντάσσουμε μουσικά και κοινωνικά στοιχεία από άλλες «κουλτούρες»**, μέσα από την προβολή και ανάλυση επιλεγμένου οπτικοακουστικού υλικού.

<https://www.youtube.com/watch?v=JsUUTwOfhYc>

Σύντομο βιογραφικό σημείωμα

Γιάννης Παπατζανής - Ελλάδα / Ρέθυμνο, Κρήτη

Ο Γιάννης Παπατζανής έχει συνεργαστεί με μουσικούς από το Ρατζαστάν, το Ιράν, τη Βουλγαρία, την Τουρκία, την Αρμενία, την Ανδαλουσία και το Αζαρμπαϊτζάν. Είναι επίσης στενός συνεργάτης με τους κορυφαίους Ross Daly, Γιώργο Ξυλούρη, Βασίλη Σταυρακάκη, Ψαραντώνη, Ζαχαρία Σπυριδάκη, Δημήτρη Σγουρό, Αχιλλέα Περσίδα και Haig Yazdjian, τα τελευταία 25 χρόνια παίζοντας κρουστά και τραγουδώντας. Η βάση του τραγουδιστικού ρεπερτορίου του είναι η κρητική μουσική, αλλά επίσης προσεγγίζει και μουσικά ιδιώματα από την υπόλοιπη Ελλάδα. Παράλληλα, εξελίσσει τις τεχνικές του αιγαιακού παραδοσιακού κρουστού (*τουμπάκι/νταουλάκι*), ενώ χρησιμοποιεί κρουστά και από άλλες παραδόσεις (περσικό *tombak*, αφρικανικό *udu* με τεχνική από το ινδικό *ghatam*, *frame drums* από τη Μέση Ανατολή και ισπανικό *cajon*). Έχει συνθέσει πρωτότυπη μουσική για το θέατρο, τον κινηματογράφο, για χοροθέατρο, ντοκυμαντέρ και τηλεοπτικές παραγωγές.

Στο κείμενο που ακολουθεί παρουσιάζεται ένα εισαγωγικό σημείωμα αναφορικά με το ρυθμό σε ένα γενικότερο πλαίσιο και στην συνέχεια σας αναλύω λεπτομερώς τους βασικούς άξονες της εκπαιδευτικής ύλης του προγράμματος, καθώς και την μεθοδολογία που θα παρουσιαστεί.

Αποτελεί κοινή διαπίστωση ότι ο ρυθμός είναι το δομικό στοιχείο, όχι μόνο της μουσικής, αλλά και της ίδιας της ζωής και συνιστά μία κινητήρια δύναμη σε όλες τις δράσεις και εκφάνσεις της καθημερινής μας δραστηριότητας, από της πιο απλής έως και της πλέον σύνθετης, και το στοιχείο αυτό έχει επιβεβαιωθεί από πλήθος ερευνών (βλ. *Davis, Gfeller, Thaut, 2008, Raglio&Oasi, 2014*). Ως εκπαιδευτική έννοια, ο ρυθμός είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τον άνθρωπο, καθώς και σε μεγάλο βαθμό με σύγχρονες παιδαγωγικές και επαγγελματικές καινοτομίες σε ένα πλήθος πεδίων, οι οποίες θεωρούν το μουσικό ρυθμό ως ευεργετικό στοιχείο για την αύξηση της επαγγελματικής απόδοσης και παραγωγικότητας, καθώς και του πνεύματος συνεργασίας, όταν εφαρμόζεται και ως σεμιναριακή εκπαίδευση (*Peietal., 2016, Lee, 2002, Rebholzetal., 2005*). Η προσέγγιση της επίδρασης του ρυθμού και η μελέτη των αποτελεσμάτων ή των δράσεων στις οποίες μπορεί να ενταχτεί είναι **διεπιστημονική και πολυδιάστατη**, ενώ αφορά ένα μεγάλο αριθμό πεδίων και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων (βλ. *Geist, 2012, Hallam, 2010, Kalletal., 2012, Philipsetal., 2014*).

Ο ρυθμός, συνολικά, μπορεί να ενσωματωθεί είτε ως βασική, είτε ως συμπληρωματική μέθοδος, σε ένα μεγάλο αριθμό εκπαιδευτικών, ψυχοπαιδαγωγικών, ψυχοθεραπευτικών και ιατρικών-ψυχολογικών δράσεων (*Buffumetal., 2006, Hallam, 2010, Robetal., 2011*). Από μουσικής πλευράς, σημαντικοί μουσικοπαιδαγωγοί επεσήμαναν τη σημασία του ρυθμού στη

μουσική αγωγή και εκπαίδευση, και εισηγήθηκαν ποικίλες προσεγγίσεις, παραδοσιακές ή πιο σύγχρονες (π.χ. *Carl Orff, Emile Jaques-Dalcroze, Zoltan Kodaly* κ.ά.).

Η μεθοδευμένη και στοχευμένη συμμετοχή **σε διαδικασίες προαγωγής και καλλιέργειας του ρυθμού**, θεωρείται ότι συμβάλλει στην ανάπτυξη κινητικών δεξιοτήτων, δεξιοτήτων συντονισμού και συγχρονισμού, στην ανάπτυξη ενεργητικής ακρόασης της μουσικής (μουσική παιδεία). Επίσης οδηγεί στον αυτοσχεδιασμό, που αυτός με την σειρά του είναι σημαντικός για την καλλιέργεια της επικοινωνίας, της έκφρασης και της φαντασίας και κυρίως των **δημιουργικών**, αλλά και **ψυχοκοινωνικών δεξιοτήτων**, όταν εφαρμόζονται σε πλαίσιο ομαδικών δράσεων (π.χ. σχολείο) (βλ. *Hallam, 2010*).

Μέσα από δραστηριότητες βελτίωσης του ρυθμού, τόσο οι ενήλικες, όσο και τα παιδιά, μαθαίνουν να συγκεντρώνονται, να αποκτούν **έλεγχο της ψυχοκινητικότητας τους**, η οποία συνιστά και την πρώτη μορφή νοημοσύνης (Piaget), ενίσχυση και εκλέπτυνση των μνημονικών ικανοτήτων, ανάληψη ευθύνης και **ενίσχυση κινήτρων για μάθηση** (παιδαγωγική διάσταση), καθώς και να αναπτύξουν ένα αίσθημα ευεξίας και διάθεσης (ψυχολογική διάσταση). Παράλληλα, μπορούν να ενισχύσουν ή να αναπτύξουν και την αίσθηση μουσικότητας, την ευαισθησία και κυρίως τη δυνατότητα να έρχονται σε επαφή με τους άλλους και τα συναισθήματά τους, να ανακαλύπτουν νέες δυνατότητές τους, ώστε να είναι σε θέση να εκφραστούν και **να επικοινωνούν πιο αποτελεσματικά**.

Η μουσική στις επιστήμες αγωγής συνιστά ένα πολύ σημαντικό εργαλείο ενίσχυσης της «ένταξης», αλλά και της ενίσχυσης της αυτοεκτίμησης και των επιμέρους ψυχοκοινωνικών δεξιοτήτων μαθητών με Ειδικές Εκπαιδευτές Ανάγκες ή αναπηρίες (π.χ. αυτισμό), το οποίο υποστηρίζεται από μία εκτενή βιβλιογραφία (β. *Berger, 2002, Watson, 2007*).